

بررسی میزان انگیزه دانشجویان پرستاری و مامایی نسبت به انتخاب رشته تحصیلی خود - دانشکده پرستاری و مامایی مشهد - سال ۱۳۸۷

زهرا دلیر^۱، زهرا شجاعیان^۲، زهرا خدابنده‌لو^۳

چکیده

مقدمه: انگیزه عامل مهمی در یادگیری، کسب مهارت و نهایتاً موفقیت تحصیلی دانشجویان محسوب می‌شود. با توجه به حیاتی بودن عملکرد فارغ التحصیلان رشته‌های پرستاری و مامایی، این مطالعه با هدف تعیین میزان انگیزه دانشجویان پرستاری و مامایی نسبت به رشته تحصیلی خود انجام شد.

روش: این مطالعه از نوع توصیفی-تحلیلی بوده که در آن تعداد ۲۰۰ نفر از دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی مشهد در نیمسال دوم تحصیلی ۸۸-۸۷ به روش نمونه برداری از نوع طبقه‌ای-خوشه‌ای و تصادفی انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها شامل فرم مشخصات فردی و پرسشنامه انگیزه که حاوی ۱۰ عامل انگیزشی بود که در دو بخش عوامل مربوط به انگیزه درونی و عوامل مربوط به انگیزه بیرونی مورد بررسی قرار گرفت که از روایی محتوا و پایایی به روش آلفا کرونباخ (۰/۸۰) استفاده شد. سپس داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفت که از آمار توصیفی (توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و آمار تحلیلی (آزمون‌های t ، آنالیز واریانس و ضریب همبستگی پیرسون) استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که میانگین امتیاز کلی انگیزه دانشجویان نسبت به انتخاب رشته خود $33/46 \pm 6/43$ بود که در حد متوسط قرار دارد. عوامل مربوط به انگیزه درونی امتیاز بالاتری نسبت به عوامل مربوط به انگیزه بیرونی کسب نمود. بر اساس آزمون t اختلاف معناداری بین دانشجویان پرستاری و مامایی در عوامل انگیزشی مانند اعتبار و منزلت اجتماعی شغل ($p < 0/001$)، صلاح اندیشی والدین ($p = 0/034$)، امکان بهره‌مندی از امکانات رفاهی بیشتر ($p = 0/037$) و داشتن بازار کار بیشتر ($p < 0/001$) وجود داشت که سه عامل اول در دانشجویان مامایی بیشتر بود. بر اساس آزمون آنالیز واریانس بین میزان انگیزه دانشجویان با تحصیلات پدر ($p = 0/006$) و شغل مادر ($p = 0/004$) اختلاف معناداری وجود داشت همچنین بر اساس آزمون همبستگی پیرسون با افزایش ترم تحصیلی ($p = 0/009$) و سن ($p = 0/008$) دانشجویان میزان انگیزه درونی کاهش داشت.

نتیجه‌گیری: بر طبق نتایج مطالعه، میزان انگیزه دانشجویان نسبت انتخاب رشته تحصیلی در سطح متوسط بود و میزان انگیزه درونی آن‌ها در طول تحصیل کاهش یافته است. لذا می‌توان با برنامه‌ریزی صحیح موجبات تقویت انگیزه و جلوگیری از خدشه‌دار شدن انگیزه درونی را از طریق ایجاد بستر مناسب در زمینه سازماندهی برنامه‌های آموزشی و توسعه هویت حرفه‌ای و در نتیجه فرصت مناسب جهت عملکرد بهتر برای دانشجویان فراهم نمود.

کلید واژه‌ها: انگیزه، تحصیل، انتخاب حرفه، دانشجویان پرستاری و مامایی

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۲/۱۲

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۹/۲۳

۱ - مربی و عضو هیأت علمی گروه پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی - دانشگاه علوم پزشکی مشهد (نویسنده مسؤول)

پست الکترونیکی: zdalir@yahoo.com

۲ - مربی و عضو هیأت علمی گروه مامایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قوچان

۳ - کارشناس پرستاری

مقدمه

انگیزه عامل مهمی برای توضیح دلایل رفتار و هدایت آن برای رسیدن به اهداف است (۱) و مجموعه‌ای از نیروهاست که باعث می‌شود فرد به روش‌های خاص عمل کند. انگیزه اشاره به تلاش افراد برای ارضای نیازها و خواسته‌ها یا اهداف دارد. انگیزه درونی ریشه در مجموعه کوچکی از نیازهای روان‌شناختی مثل موفقیت و خودشکوفایی دارد که در غیاب منابع انگیزه بیرونی مسؤول بروز رفتار و فعالیت‌های فرد می‌باشد. تحقیقات نشان داده‌اند که رابطه‌ای بین انگیزه و نیاز به موفقیت با عملکرد مؤثر در کار (تحصیل، شغل) وجود دارد (۲).

با وجود نیاز به پرستاران کارآمد ممکن است تئوری‌های استخراج شده از روان‌شناسی صنعتی، به شناسایی داوطلبین مناسب و تربیت دانشجویان پرستاری کمک کند. یک جزء مهم این تئوری‌ها درک انگیزه فرد برای انتخاب یک حرفه خاص است. بر طبق مطالعات هر چه تطابق بین انگیزه فرد، علائق، مهارت‌ها و شخصیت حرفه‌ای (نیازها، تقاضاها، ویژگی‌های محیطی) بیشتر باشد، شانس کسب نتایج مثبت، مثل موفقیت در تحصیل و کار و رضایت شغلی بیشتر است (۳) وجود انگیزه در طی فرایند یادگیری و آموزش منجر به تسهیل در یادگیری، سهولت در برقراری ارتباط، کاهش اضطراب و ایجاد خلاقیت در یادگیری می‌شود (۱).

بر اساس مطالعات انجام شده، انتخاب حرفه پرستاری تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله: عوامل اجتماعی - دموگرافیک (جنس، تحصیلات و شغل والدین، درآمد خانواده، طبقه اجتماعی و ...)، درک دانشجویان از پرستاری به عنوان یک حرفه (مانند انگیزه‌های روانی - اجتماعی و اقتصادی، علاقه به علم پرستاری و ...) و سایر عوامل تأثیرگذار در انتخاب رشته یا حرفه مثل خانواده و دوستان می‌باشد (۵ و ۳).

Kosgeroglu طی مطالعه‌ای در ترکیه انگیزه‌های درونی و بیرونی در انتخاب حرفه را در ۲۸۵۰ دانشجوی پرستاری و مامایی مورد بررسی قرار داد. نتایج نشان داد که انگیزه‌های درونی افراد برای انتخاب این حرفه‌ها بیشتر بود و به طور کلی میزان انگیزه در زنان بیش از مردان بود (۱).

در ارتباط با تأثیر عوامل انگیزشی و ویژگی‌های حرفه پرستاری در انتخاب این حرفه، Larsen مطالعه‌ای

را در ۴۹۵ دانشجوی پرستاری انجام داد و نتایج حاکی از آن بود که عواملی مانند شاغل بودن عضو از خانواده یا دوستان در این حرفه، تمایل به مراقبت و کمک به افراد، داشتن امنیت شغلی و اعتبار حرفه پرستاری بیشترین تأثیر را در انتخاب رشته دانشجویان داشت (۵). در برخی مطالعات تمایل به تکامل بیشتر شخصیت نیز از عوامل انگیزشی مهم بود و اعضای خانواده و دوستان تأثیر زیادی در تصمیم‌گیری دانشجویان برای انتخاب رشته پرستاری داشتند (۸-۶). اولریچ نیز در مطالعه خود در دانشجویان مامایی، عوامل انگیزشی آن‌ها را در انتخاب رشته مامایی، علاقه به این رشته و شغل، تشویق اطرافیان مخصوصاً ماماها و حتی داشتن تجربه زایمان بیان کرد (۹).

بیشتر تئوری‌های انگیزه با نیازها و خواسته‌های فرد در ارتباط هستند (۱) Zysberg در مطالعه‌ای بر روی ۱۶۰ دانشجو به بررسی انگیزه انتخاب حرفه پرستاری براساس تئوری نیازهای مازلو و تئوری تطابق شخص و حرفه پرداخت. نتایج نشان داد که دلیل انتخاب رشته پرستاری در زنان بیشتر تطابق بین شخصیت فردی و شخصیت پرستاری به عنوان حرفه بود و در مردان برآورده شدن نیازهای بقاء مانند نیازهای مالی، امکان استخدام و درآمد بیشتر و امنیت شغلی بود (۳).

بر طبق مطالعات رابطه‌ای بین نیاز به موفقیت و عملکرد مؤثر در کار و تحصیل وجود دارد. داشتن انگیزه، توانایی و کیفیت آموزش مهم‌ترین عوامل موفقیت هستند و دانشجویان با انگیزه بالا طی دوره‌های آموزشی فعال‌تر بوده و به موفقیت بیشتری نایل می‌شوند. در بسیاری از موارد وجود انگیزه و یا فقدان آن به طور آشکاری منجر به موفقیت و یا شکست می‌گردد (۲). لذا درک بهتر انگیزه دانشجویان برای ورود به رشته پرستاری یا مامایی ممکن است به عنوان اولین قدم در راه حل مسأله تناسب بین ویژگی‌های داوطلبین پرستاری و تطابق با پتانسیل فرد برای داشتن یک شغل موفقیت‌آمیز باشد، در واقع درک انگیزه و ویژگی‌های دانشجویان برای عملکرد بهتر آن‌ها لازم است (۳). با توجه به این مطالب و اهمیت انگیزه در موفقیت و پیشرفت تحصیلی و حرفه‌ای و همچنین حیاتی بودن عملکرد فارغ التحصیلان رشته‌های پرستاری و مامایی و از آنجایی که پژوهشگر بر اساس مرور بر مطالعات در زمینه موضوع پژوهش، بیشتر با مطالعات خارجی مواجه شده و با توجه به تفاوت زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی کشور ما با سایر کشورها و این که مطالعات داخلی

نیز کمتر به بررسی انگیزه‌های دانشجویان پرستاری و مامایی در انتخاب رشته خود پرداخته‌اند، این مطالعه با هدف تعیین میزان انگیزه دانشجویان پرستاری و مامایی نسبت به انتخاب رشته تحصیلی خود انجام شد.

روش مطالعه

این مطالعه از نوع توصیفی - تحلیلی بوده که جامعه پژوهش شامل کلیه دانشجویان کارشناسی پیوسته پرستاری و مامایی دانشکده پرستاری و مامایی مشهد - دانشگاه علوم پزشکی مشهد (تعداد ۴۰۰ نفر) که در شروع نیمسال دوم تحصیلی ۸۸-۸۷ مشغول به تحصیل بودند، که از بین آن‌ها نمونه پژوهش تعداد ۲۰۰ نفر دانشجوی پرستاری و مامایی متناسب با حجم برآورد شدند و به روش نمونه‌برداری از نوع طبقه‌ای - خوشه‌ای و تصادفی انتخاب شدند. ابتدا جامعه پژوهش در دو طبقه دانشجویان پرستاری و مامایی قرار گرفته و هر طبقه (پرستاری و مامایی) بر اساس ترم تحصیلی به چند خوشه (کلاس) تقسیم شد و در بین خوشه‌ها، برخی خوشه‌ها (کلاس‌ها) به طور تصادفی انتخاب گردید و نمونه‌برداری انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها فرم مشخصات فردی (شامل سن، جنس، وضعیت تأهل، شغل و تحصیلات والدین، وضعیت اقتصادی، محل سکونت، معدل دیپلم، سهمیه ورود به دانشگاه) و همچنین برای تعیین میزان انگیزه، پرسشنامه‌ای که ۱۰ عامل انگیزشی در آن گنجانده شده بود، مورد استفاده قرار گرفت. در این پرسشنامه عوامل انگیزشی به دو بخش انگیزه درونی (۴ عامل) و انگیزه بیرونی (۶ عامل) مورد بررسی قرار گرفت. برای تعیین انگیزه درونی عوامل مورد سنجش عبارت بودند از: علاقه شخصی به رشته، علاقه به فعالیت‌های درمانی، امکان خدمت نوع دوستانه بیشتر، امکان تکامل شخصیت بیشتر در این رشته و همچنین برای تعیین انگیزه بیرونی عوامل مورد سنجش شامل: توجه به نیاز جامعه، صلاح‌اندیشی والدین و نزدیکان، داشتن بازار کار بیشتر، اعتبار و منزلت اجتماعی شغل، بهره‌مندی از امکانات رفاهی بیشتر و صرفاً داشتن تحصیلات دانشگاهی بود.

پاسخگویی دانشجویان به عوامل انگیزشی فوق بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم) بود که به هر کدام از گزینه‌ها اعداد ۵-۱ اختصاص داده شد. محدوده نمرات کلی افراد بین ۵۰-۱۰ بود که بر این اساس امتیاز کلی مشخص شد.

روایی و پایایی پرسشنامه انگیزه قبلاً در مطالعه شکیبایی (۱۳۸۴) تعیین شده است. و در این مطالعه روایی پرسشنامه از روش روایی محتوا و پایایی آن با استفاده از فرمول آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۰ محاسبه گردید. جهت گردآوری داده‌ها در این پژوهش، پژوهشگر در کلاس‌هایی که به طور تصادفی انتخاب شده بود حضور یافته، و ضمن ارائه توضیحات لازم و تأکید بر محرمانه بودن اطلاعات و عدم نیاز به درج نام دانشجو با جلب مشارکت آن‌ها فرم مشخصات فردی و پرسشنامه انگیزه جهت تکمیل در اختیار دانشجویان قرار گرفت. سپس دانشجویانی که تمایل به شرکت و یا ادامه همکاری در هر قسمت از تکمیل پرسشنامه را نداشتند از مطالعه حذف گردیدند.

داده‌ها پس از گردآوری با نرم‌افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (توزیع فراوانی، میانگین و انحراف معیار) و آمار تحلیلی (آزمون‌های t ، آنالیز واریانس و ضریب همبستگی پیرسون) استفاده شد که در آن ضریب اطمینان ۰/۹۵ مدنظر قرار گرفت. آزمون‌های t ، آنالیز واریانس جهت بررسی ارتباط نمرات انگیزه کلی، درونی و بیرونی دانشجویان با متغیرهای کیفی (مانند: جنس، رشته تحصیلی، تأهل، شغل و تحصیلات والدین، وضعیت اقتصادی، سهمیه ورود به دانشگاه) و آزمون همبستگی پیرسون جهت بررسی ارتباط نمرات انگیزه کلی، درونی و بیرونی با متغیرهای کمی (مانند سن، ترم تحصیلی، معدل) استفاده شد.

یافته‌ها

در این پژوهش، محدوده سنی دانشجویان تحت مطالعه بین ۲۵-۱۸ سال و با میانگین و انحراف معیار 20.7 ± 1.43 بود. از نظر جنس ۸۷/۵٪ (۱۷۵ نفر) از دانشجویان زن و ۱۲/۵٪ (۲۵ نفر) مرد بودند. همچنین ۸۷/۵٪ (۱۷۵ نفر) مجرد بودند. از نظر رشته تحصیلی ۵۹/۵٪ (۱۱۹ نفر) از دانشجویان در رشته پرستاری و ۴۰/۵٪ (۸۱ نفر) در رشته مامایی مشغول به تحصیل بودند. وضعیت اقتصادی ۸۷٪ دانشجویان در حد متوسط بود و ۶۶٪ ساکن شهر بودند. در رابطه با میزان انگیزه دانشجویان، میانگین امتیاز کلی عوامل انگیزشی 33.46 ± 6.43 بود که با توجه به این که حداکثر و حداقل امتیاز در محدوده بین ۵۰-۱۰ می‌باشد، این میزان در حد متوسط قرار دارد.

جدول شماره ۱، بیانگر پاسخ دانشجویان پرستاری و مامایی به عوامل انگیزشی است. مطابق با جدول، امتیاز هر عامل در محدوده بین ۵-۱ متغیر می‌باشد که در رتبه‌بندی بیشترین امتیاز مربوطه به عامل «امکان خدمت نوع دوستانه بیشتر» بود و کمترین امتیاز به عامل «صرفاً داشتن تحصیلات دانشگاهی» اختصاص یافت. همچنین عوامل مربوط به انگیزه درونی دانشجویان با میانگین $3/79 \pm 0/94$ امتیاز بیشتری نسبت به عوامل مربوط به انگیزه بیرونی با میانگین $3/04 \pm 1/14$ کسب نمود (جدول شماره ۱).

بر اساس آزمون t بین رشته تحصیلی دانشجویان (پرستاری و مامایی) و نمرات عوامل انگیزشی مانند «اعتبار و منزلت اجتماعی شغل»، «صلاح‌اندیشی والدین و نزدیکان»، «امکان بهره‌مندی از امکانات بیشتر» و «داشتن بازار کار بیشتر» اختلاف معناداری وجود داشت که در سه عامل اول میانگین امتیازات در دانشجویان مامایی بیشتر بود. بین رشته تحصیلی و نمرات سایر عوامل انگیزش بیرونی و کلیه عوامل انگیزش درونی در دو گروه دانشجویان اختلاف معناداری وجود نداشت (جدول شماره ۱). همچنین بین نمرات عامل «داشتن بازار کار بیشتر» و جنس دانشجویان اختلاف معناداری وجود داشت ($t = -3/34$ و $p = 0/001$) که میانگین نمرات در دانشجویان مرد بیشتر بود.

بر اساس آزمون آنالیز واریانس، بین میزان انگیزه کلی دانشجویان با تحصیلات پدر و شغل مادر اختلاف معناداری وجود داشت. بدین صورت که در دانشجویانی که پدر بی‌سواد و یا مادر کارگر داشتند، میانگین نمرات انگیزه کلی بالاتر بود (جدول شماره ۲ و ۳) که این اختلاف معنادار هم در مورد انگیزه درونی و هم انگیزه بیرونی وجود داشت که به صورت انگیزه کلی در جداول فوق ذکر شده است.

نتایج نشان داد که بر اساس آزمون همبستگی پیرسون بین نمرات انگیزه درونی و ترم تحصیلی دانشجویان ($r = 0/09$ و $p = 0/16$) و همچنین بین نمرات انگیزه درونی و سن دانشجویان ($r = 0/08$ و $p = 0/17$) ارتباط معکوس و معناداری وجود داشت. بدین معنا که با بالا رفتن ترم تحصیلی و سن دانشجویان، میزان انگیزه درونی آن‌ها کاهش پیدا کرده است، در صورتی که این متغیرها در ارتباط با انگیزه بیرونی و انگیزه کلی دانشجویان معنادار نبود.

در مورد سایر متغیرهای پژوهش مانند وضعیت تأهل، وضعیت اقتصادی، شغل پدر، تحصیلات مادر، محل سکونت، سهمیه ورود به دانشگاه و معدل رابطه معناداری با میزان انگیزه کلی دانشجویان وجود نداشت. همچنین ارتباط متغیرهای فوق با نمرات انگیزه درونی و بیرونی دانشجویان مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که رابطه معناداری مشاهده نشد.

جدول ۱ - رتبه‌بندی و میانگین نمرات عوامل انگیزشی درونی و بیرونی بر حسب رشته تحصیلی در دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی مشهد سال ۸۷

نوع انگیزه	رتبه	نمرات/رشته	پرستاری		مامایی		نتایج آزمون t
			میانگین و انحراف معیار	میانگین و انحراف معیار	میانگین و انحراف معیار	میانگین و انحراف معیار	
درونی	۱	امکان خدمت نوع دوستانه	$4/04 \pm 0/75$	$3/98 \pm 0/92$	$4/02 \pm 0/82$	$3/98 \pm 0/92$	$t = -0/56$ $p = 0/57$
	۲	علاقه به فعالیتهای درمانی	$3/97 \pm 0/93$	$3/94 \pm 1/06$	$3/95 \pm 0/98$	$3/94 \pm 1/06$	$t = 0/19$ $p = 0/84$
	۳	امکان تکامل شخصیت بیشتر	$3/81 \pm 0/86$	$3/69 \pm 1/14$	$3/76 \pm 0/98$	$3/69 \pm 1/14$	$t = 0/80$ $p = 0/41$
	۴	علاقه شخصی به این علم	$3/55 \pm 0/90$	$3/41 \pm 1/10$	$3/55 \pm 0/99$	$3/41 \pm 1/10$	$t = 1/03$ $p = 0/30$
				$3/79 \pm 0/94$			
بیرونی	۵	توجه به نیاز جامعه	$3/42 \pm 1/06$	$3/54 \pm 1/02$	$3/47 \pm 1/04$	$3/54 \pm 1/02$	$t = -0/81$ $p = 0/41$
	۶	صلاح‌اندیشی والدین و نزدیکان	$3/13 \pm 1/13$	$3/47 \pm 1/08$	$3/27 \pm 1/12$	$3/47 \pm 1/08$	$t = 2/13$ $\star p = 0/03$
	۷	داشتن بازار کار بیشتر	$3/38 \pm 1/08$	$2/69 \pm 1/20$	$3/1 \pm 1/18$	$2/69 \pm 1/20$	$t = 4/19$ $\star p < 0/001$
	۸	اعتبار و منزلت اجتماعی شغل	$2/68 \pm 1/07$	$3/35 \pm 1/08$	$2/95 \pm 1/12$	$3/35 \pm 1/08$	$t = 4/28$ $\star p < 0/001$
	۹	بهره‌مندی از امکانات رفاهی بیشتر	$2/71 \pm 1/05$	$3/05 \pm 1/18$	$2/85 \pm 1/12$	$3/05 \pm 1/18$	$t = 2/09$ $\star p = 0/03$
	۱۰	صرفاً داشتن تحصیلات دانشگاهی	$2/48 \pm 1/27$	$2/77 \pm 1/34$	$2/6 \pm 1/3$	$2/77 \pm 1/34$	$t = 1/52$ $p = 0/12$
				$3/04 \pm 1/14$			

$\star p < 0/05$

جدول ۲- میانگین نمرات کلی انگیزه بر حسب تحصیلات پدر در دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی مشهد سال ۸۷

میانگین و انحراف معیار	نمرات انگیزه تحصیلات پدر
۴۶/۶۷±۵/۷۷	بی سواد
۳۳/۹±۴/۹۹	ابتدایی
۳۲/۸۳±۶/۵۱	راهنمایی
۳۲/۷۹±۶/۷۳	دیپلم
۳۳/۷۹±۶/۲۵	عالی
۳۳/۴۶±۶/۴۳	کل

Anova: F=۳/۶۸   df=۴   p=۰/۰۰۶

جدول ۳- میانگین نمرات کلی انگیزه بر حسب شغل مادر در دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی مشهد سال ۸۷

میانگین و انحراف معیار	نمرات انگیزه شغل مادر
۳۲/۶۷±۸/۶	کارمند
۴۲/۲۵±۹/۰۳	کارگر
۳۳/۹۷±۵/۹۴	خانه دار
۳۷/۷±۵/۸۱	بازنشسته
۳۳/۴۶±۶/۴۳	کل

Anova: F= ۴/۴۹   df= ۳   p=۰/۰۰۴

بحث

در این مطالعه دانشجویان پرستاری و مامایی نسبت به انتخاب رشته تحصیلی خود از انگیزه بالایی برخوردار نبودند. شکیبایی و همکاران نیز در سال ۱۳۸۴ مطالعه مشابهی را در دانشجویان پزشکی انجام دادند که نتایج نشان داد انگیزه آن‌ها در سطح متوسط بود که با نتایج پژوهش حاضر هم‌خوانی دارد، این میزان انگیزه برای دانشجویان رشته پرستاری و مامایی و خدمات مهم و سنگینی که در آینده حرفه‌ای بایستی آرایه دهند، مطلوب به نظر نمی‌رسد. تحقیقات نشان داده‌اند که انگیزه عامل مهمی در ایجاد محیط مناسب جهت یادگیری و انجام کار و ایجاد خلاقیت در یادگیری است (۲).

همچنین انگیزه درونی دانشجویان در انتخاب این رشته‌ها بیش از انگیزه درونی بود که با مطالعات کاسگروگلو و شکیبایی مطابقت دارد. بالا بودن امتیاز انگیزه درونی بدین معناست که عامل مهمی که منجر به ورود دانشجویان و فعالیت در این رشته‌ها می‌شود علاقه به کسب موفقیت است. حال آن که انگیزه بیرونی محرک افراد، پاداش و شرایط بیرونی است. مطالعات نشان داده‌اند که دانشجویانی که انگیزه درونی بیشتری دارند با تلاش و پشتکار بیشتری به امر یادگیری و انجام تکالیف

مشکل می‌پردازند. از سوی دیگر در افرادی که انگیزه درونی کمی دارند، پاداش امری مهم است. این نتیجه یک نقطه قوت در آموزش دانشجویان محسوب می‌شود که می‌توان در برنامه‌ریزی مناسب در جهت هماهنگی دو نوع انگیزه درونی و بیرونی از آن استفاده نمود (۱ و ۲).

در میان عوامل انگیزشی، عامل «امکان خدمت نوع دوستانه» مهم‌ترین عامل انگیزشی بود که جزیی از انگیزه درونی است، و با مطالعات کاسگروگلو، Dal، لارسن، Beck, Castantino, Boughen هم‌خوانی دارد. در بسیاری از مطالعات نیز این مسأله انگیزه اصلی در انتخاب رشته پرستاری بوده است (۱۳ و ۱۰-۱). Lin تأکید زیادی بر اثرات مستقیم ارتباط نزدیک با افراد در رابطه با انگیزه درونی دارد (۱۴). پرستاری از گذشته تاکنون به عنوان یک حرفه کمک‌کننده در نظر گرفته می‌شود و به عنوان هدف پرستاری و یکی از اجزای اصلی حرفه پرستاری است (۱۰). مشاغل پرستاری و مامایی یک نکته مشترک دارند و آن کمک به افراد است که یک انگیزه درونی است (۱).

در پژوهش حاضر عواملی مانند «اعتبار و منزلت اجتماعی شغل»، «صلاح اندیشی والدین»، و «امکان بهره‌مندی از امکانات رفاهی بیشتر» در دانشجویان پرستاری امتیاز کمتری نسبت به دانشجویان مامایی کسب

آگاهی بیشتر دانشجویان سال بالاتر نسبت به مسایل حرفه‌شان دانست. شکیبایی علت کاهش انگیزه با افزایش سنوات تحصیلی را ناشی از نگرش منفی دانشجویان نسبت به رشته خود دانست که با گذشت زمان آشکارتر می‌شود. در مطالعه روگنس تاد در انتهای دوره تحصیل دانشجویان پرستاری، عوامل انگیزشی درونی مانند تمایل به کمک و تماس با بیماران کاهش یافته و در عوض تأکید بیشتری بر حقوق بالا و امنیت شغلی از سوی دانشجویان وجود داشت که این مسأله احتمالاً ناشی از تغییر نگرش‌ها و باورها و یک روند رو به رشد در بین جوانان به سوی توجه به خود و به وجود آوردن هویت اجتماعی می‌باشد. اگر چه اطمینان از آینده شغلی عامل اثرگذاری در تصور از خود، اعتماد به نفس و طرز نگرش به مسایل اجتماعی و انگیزش تحصیلی دانشجویان شناخته می‌شود. لازم به ذکر است که رابطه انگیزه‌های درونی و بیرونی می‌تواند دو طرفه باشد و بر یکدیگر تأثیر متقابل داشته باشند، بدین شکل که در صورت عدم برنامه‌ریزی صحیح در جهت افزایش مؤثر انگیزه بیرونی دانشجویان، امکان خدشه‌دار شدن و صدمه به انگیزه درونی و در نهایت نامناسب شدن وضعیت دانشجویان وجود دارد (۱۶، ۲۰ و ۱۷).

نتیجه‌گیری

در این مطالعه میزان انگیزه دانشجویان نسبت به انتخاب رشته تحصیلی خود در سطح متوسط بود که در این میان انگیزه درونی آن‌ها بیشتر بوده ولی در طول تحصیل انگیزه درونی آن‌ها کاهش یافته بود. با توجه به اهمیت انگیزه در یادگیری و موفقیت افراد و تأثیر متقابل انگیزه‌های درونی و بیرونی می‌توان با برنامه‌ریزی صحیح موجبات تقویت مؤثر انگیزه درونی و بیرونی و جلوگیری از خدشه‌دار شدن انگیزه درونی و بهبود وضعیت دانشجویان را فراهم آورد. برنامه‌ریزان آموزشی و مدیران دانشگاه باید به بررسی علل و ارایه راه‌کارهای لازم جهت رفع موانع و ایجاد انگیزه در دانشجویان پرستاری و مامایی بپردازند. تأکید بیشتر اساتید و مربیان پرستاری و مامایی بر ارزش‌های این حرفه‌ها مثل نوع دوستی جهت تقویت انگیزه درونی، افزایش آگاهی اجتماعی در رابطه با ویژگی‌های مثبت این حرفه‌ها، ایجاد نگرش مثبت در جهت منزلت اجتماعی آن، ارایه اطلاعات مناسب در مورد این رشته‌ها قبل از انتخاب رشته، انتخاب داوطلبین بر اساس علایق و انگیزه‌ها، فراهم کردن بستر مناسب در زمینه اشتغال، سازماندهی برنامه‌های آموزشی

نمود. این مسأله احتمالاً به دلیل وجود نگرش منفی فرهنگی - اجتماعی در برخورد با حرفه پرستاری و تأثیر آن به دیدگاه افراد در زمینه منزلت اجتماعی این حرفه می‌باشد. در مطالعه Law دیدگاه منفی نسبت به حرفه پرستاری در بیش از ۵۰٪ دانشجویان مربوط به جایگاه پایین حرفه پرستاری در اجتماع بود (۴) همچنین کاراواز در مطالعه خود به نگرش منفی جامعه به حرفه پرستاری اشاره می‌کند و این که رشته پرستاری تحت تأثیر اجتماع می‌باشد و زمینه اجتماعی و انعکاس تصور از پرستاری از سوی رسانه‌ها و جامعه می‌تواند بر نگرش دانشجویان پرستاری نسبت به حرفه خود تأثیرگذار باشد (۱۵). برعکس عامل انگیزشی «داشتن بازار کار بیشتر» در دانشجویان پرستاری امتیاز بالاتری داشت که این مسأله به امکان جذب بیشتر دانشجویان پرستاری در مراکز مختلف کادر بهداشت و درمان و نیاز جامعه به پرستار قابل استناد است. اگر چه مسأله منزلت اجتماعی رشته پرستاری و یا مشکل بازار کار در رشته مامایی از عوامل مؤثر در کاهش انگیزه بیرونی آن‌هاست، ولی خوشبختانه انگیزه درونی آن‌هاست که به طور نسبی تعداد علاقه‌مندان به انتخاب این رشته‌ها را تا حدی حفظ نموده است.

همچنین در این پژوهش عامل «داشتن بازار کار بیشتر» در دانشجویان مرد امتیاز بیشتری کسب نمود که با مطالعات زیس برگ، و لاو مطابقت دارد که در آن انگیزه مردان از انتخاب رشته پرستاری بر اساس نیازهای بقاء مثل نیازهای مالی، امکان استخدام و امنیت شغلی در این حرفه بود (۳ و ۴). به نظر می‌رسد این مسأله ناشی از شرایط اجتماعی و فرهنگی و نقش اقتصادی مردان است که مسؤولیت آن‌ها در جامعه بارزتر است.

مطالعه حاضر نشان داد که میزان انگیزه کلی در دانشجویانی که طبقه اجتماعی پایین داشته‌اند (پدر بی‌سواد یا مادر کارگر) به طور معناداری بیشتر بود که با مطالعه کاسگروگلو، دال و لاو هم‌خوانی دارد. بر طبق این مطالعات والدین با تحصیلات پایین‌تر نگرش مثبت‌تری نسبت به پرستاری داشتند و افراد با سطح درآمد متوسط سه برابر بیشتر تمایل به تحصیل در پرستاری داشتند (۱ و ۱۰) که دلیل آن احتمالاً امکان استخدام بیشتر در این حرفه می‌باشد.

بر طبق یافته‌های پژوهش حاضر، با بالا رفتن ترم تحصیلی و سن دانشجویان، میزان انگیزه درونی آن‌ها کاهش یافته است. کاسگروگلو با اشاره بر این مطلب دلیل آن را ایجاد

نیست لذا انجام پژوهش در سطح وسیع‌تر در کلیه دانشجویان گروه علوم پزشکی و یا در چندین دانشکده پرستاری و مامایی و مقایسه دانشجویان رشته‌های مختلف آن می‌تواند اطلاعات بیشتری را در این زمینه فراهم نماید.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران بدین‌وسیله از مسؤولین محترم دانشکده پرستاری و مامایی مشهد و همچنین از دانشجویان گرامی که به عنوان آزمودنی در این پژوهش شرکت داشتند، کمال تشکر و قدردانی را دارند.

در راه توسعه هویت حرفه‌ای از جمله راه‌کارهایی است که می‌تواند در زمینه ایجاد و افزایش انگیزه درونی و بیرونی کمک‌کننده باشد، تا بدین ترتیب فرصت مناسب جهت عملکرد بهتر برای دانشجویان فراهم شود.

محدودیت‌های این پژوهش می‌تواند شامل تأثیر محیط و جو موجود در کلاس و تفاوت‌های فردی و وضعیت روحی و روانی دانشجویان در هنگام پاسخگویی به پرسشنامه باشد، همچنین به دلیل محدود بودن جامعه پژوهش که مطالعه فقط در دانشجویان پرستاری و مامایی یک دانشگاه صورت گرفته است، نتایج به دست آمده ضرورتاً به همه دانشجویان پرستاری و مامایی قابل تعمیم

منابع

- 1 - Kosgeroglu N, et al. An investigation on nursing, midwifery and health care students learning motivation in Turkey. *Nurse Education in Practice*. 2009; 9(5):331-339.
- ۲ - شکیبایی. د و همکاران. میزان انگیزه دانشجویان پزشکی نسبت به رشته خود در مقاطع مختلف تحصیلی. *مجله طب و تزکیه*. ۱۳۸۴؛ سال چهاردهم، شماره ۵۸، صفحه ۱۵-۱۰.
- 3 - Zysberg L, Berry D.M. Gender and student's vocational choices in entering the field of nursing. *Nursing Outlook*. 2005; 53(4): 193-198.
- 4 - Law W, Arthur D. what factors influences Hong Kong school students in their choice of a career in nursing. *International Journal of nursing studies*. 2003; 40(1): 23-32.
- 5 - Larsen P.D, McGill J.S, Palmer S.J. factors influencing career decisions: perspective of nursing students in three types of programs. *Journal of Nursing Education*. 2003; 42(4): 168-173.
- 6 - McLaughlin K, Moutray M, Moore C. Career motivation in nursing students and the perceived influence of significant others. *Journal of Advanced Nursing*. 2020; 66(2): 404-412.
- 7 - Miller K, Cummings G. Gifted and talented students' career aspiration and influences: a systematic review of the literature. *International Journal of Nursing Education Scholarship*. 2009; 6(1): 38-44.
- 8 - Buerhaus PI & et al. Nursing students' perceptions of a career in nursing and impact of a national campaign designed to attract people into the nursing profession. *Journal of Professional Nursing*. 2005; 21(2): 75-83.
- 9 - Ulrich S. Application to a nurse-midwifery education program disclose factors that influence their career choice. *Journal of Midwifery & Women's Health*. 2009; 54(2): 127-132.
- 10 - Dal U, Arifoglu B.C, Razi C.S. what factors influence students in their choice of nursing in North of Cyprus?. *Procedia- Social and behavioral Sciences*. 2009; 1(1): 1924-30.
- 11 - Boughan S, Why women and men choose nursing?. *Nursing and Health Care Perspective*. 2002; 22(1): 14-19.
- 12 - Castantino V & et al. Motivation and expectations of graduate nursing students at the University of Padova. Accessed on the Nov 2003, Available at http://www.sciencedirect.com/science?_ob=RedirectURL&_method=externObjLink&_locator=url&_cdi=6973&_plusSign=%2B&_targetURL=http%253A%252F%252Fwww.PMID%253B11228872
- 13 - Beck C.T. The experience of choosing nursing as a career. *Journal of Nursing Education*. 2000; 39(7): 320-22.
- 14 - Lin R.S & et al. Relationship between academic scores and performance on national qualified examination for registered professional nurses. *Nurse Education Today*. 2003; 23(7): 492-97.
- 15 - Karaoz S. Change in nursing students' perceptions of nursing during their education: the role of the introduction to nursing course in this change. *Nurse Education Today*. 2004; 24(2): 128-135.
- 16 - Rognstad M.K, Aasland O. Change in career aspiration and job values from study time to working life. *Journal of Nursing Management*. 2007; 15(4): 424-432.
- 17 - Grainger P, Bolan C. Perception of nursing as a career choice of students in the baccalaureate nursing program. *Nurse Education Today*. 2006; 26(1): 38-44.

Survey on the Motivation of Nursing and Midwifery Students toward Their Field of Study Selection- Nursing and Midwifery School-1387

Dalir¹ Z (MSc.) - Shojaeian² Z (MSc.) - Khodabandehlu³ Z (B.Sc).

Introduction: Motivation is considered as an important factor in students' learning, skills achievement and finally educational achievement. Regarding to this fact and importance of performance in graduated nursing and midwifery students, this study aimed identifying the motivation of nursing and midwifery students toward their field of study selection.

Methods: This is a descriptive-analytic study, 200 nursing and midwifery students of Mashhad University of medical sciences were selected by classified-cluster sampling method at random in second semester 87-88. The tools for data collection include: demographic data form and Motivation Questionnaire consist of 10 motivating factors classified in two parts: intrinsic and extrinsic motivating factors by using content validity and Cronbach's Alpha reliability (0/80). These data were analyzed using descriptive (frequency table, mean and standard deviation) and inferential statistics (t-test, ANOVA, Pearson correlation).

Results: Based on findings, the total mean scores of motivating factors were 33.46 ± 6.43 that was in the average level. Intrinsic motivating factors score was higher than extrinsic. *t*-test showed a significant difference between nursing and midwifery students in some motivating factors such as "social reputation and respect of career" ($P < 0.001$), "family advisability" ($P = 0.034$), "having more welfare benefits" ($P = 0.037$) and "more employment possibility" ($P < 0.001$). The first 3 factors scores were higher in midwifery students. ANOVA test showed, there was significant difference between students' motivating factors rate with father's educational level ($P = 0.006$) and mother's job ($P = 0.004$). According to Pearson correlation test, the higher semester ($P = 0.009$) and age ($P = 0.008$), the less intrinsic motivation.

Conclusion: According to results, the motivation of students toward field of study selection was in average level and intrinsic motivation decreased during course study. So, it is possible to effective empowering motivation and preventing break down intrinsic motivation during course study, through organizing educational programs for professional identity development and consequently better opportunity for students' performance.

Key words: Motivation, Study, Career selection, Nursing and Midwifery Students

1 - Corresponding author: Instructor, Nursing Faculty, Nursing & Midwifery College Mashhad Medical Sciences University, Ebn-Sina Street, Mashhad, Iran

e-mail: zdalir@yahoo.com

2 - Instructor, Midwifery Faculty, Islamic Azad University of Ghouchan

3 - B.Sc in Nursing